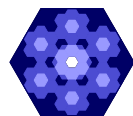
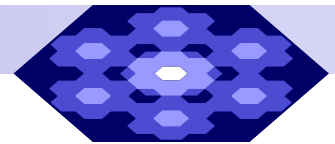

Venkovské osídlení a rurální geografie

CENARS

Centre for Analysis of Regional Systems
cenars.upol.cz

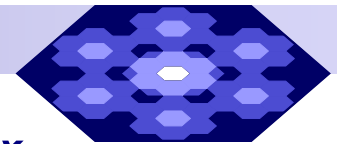

Velikostní kategorie venkovských sídel

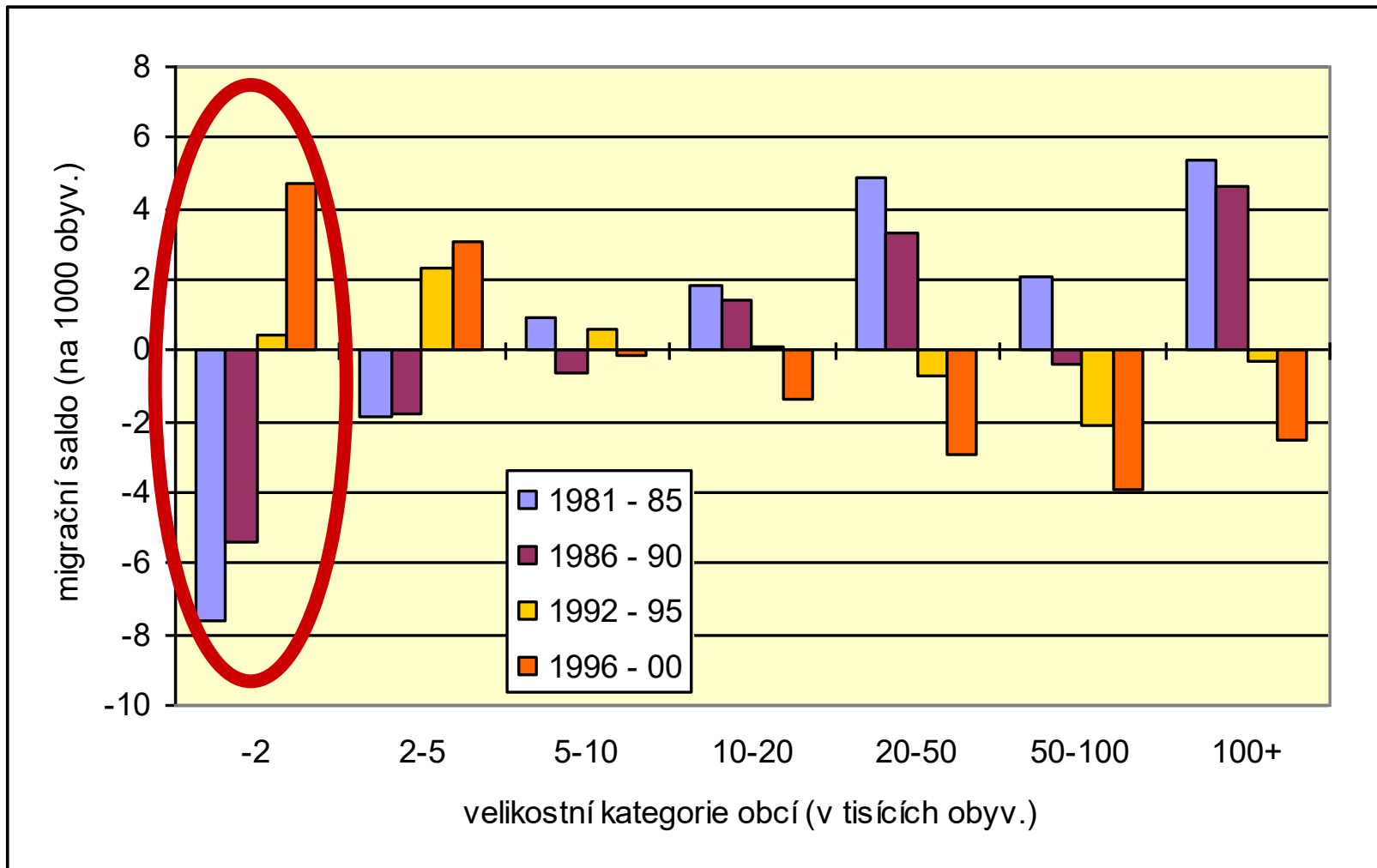
- *samota: izolované obydlí, které má značný odstup od jiných obydlí, území mezi samotou a nejbližšími domy nesmí být vyplněno plochami bezprostředně příslušejícími k domu (dvory, zahrady), ale musí ho tvořit plochy jiného hospodářského využití (les, louka, pole), zpravidla jsou za samoty pokládány i skupinky dvou nebo tří usedlostí*
- *víska: seskupení 4-15 usedlostí*
- *vesnice (ves): větší počet usedlostí*

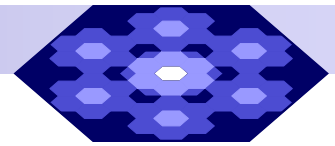
Český venkov: středisková soustava osídlení (1960-93)

- *oficiálně ustanovená 1971*
- *střediska osídlení*
 - *III. stupně – vyššího významu*
 - *II. stupně – obvodního významu*
 - *I. stupně – místního významu, tj. 600-850 střediskových obcí*
- *nestředisková sídla*
 - *trvalého významu*
 - *ostatní: se specifickým určením (rekreace, zemědělství) a „nevýhledová“*

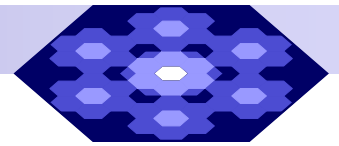
Vývoj migračního salda podle velikostní obcí ČR (vnitrostátní migrace, roční průměry MS na 1000 obyv.)

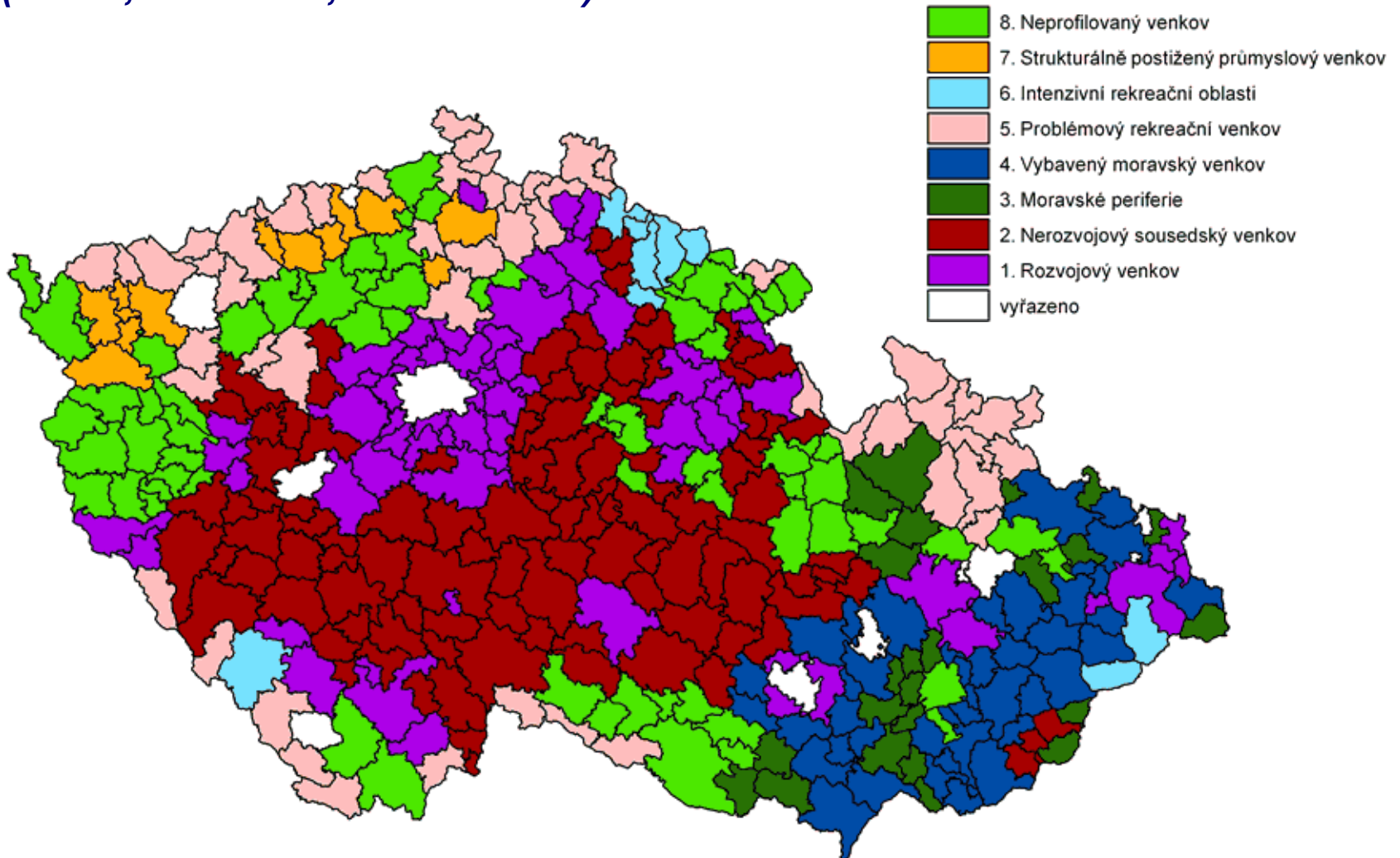
Znaky venkova (Svobodová, Věžník 2014)

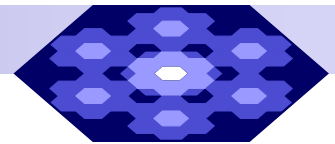
- urbanistické: převaha rodinných domů, málo vyvinutá uliční síť, dominantní náves jako společenské a kulturní centrum, rozvolněná zástavba, vysoký podíl zeleně
- architektonické: nízkopodlažní zástavba, méně nájemního bydlení, hospodářské zázemí domů (integrace obytné a dalších funkcí), dvůr a zahrada s oddělenými funkcemi
- sociální: užší sociální kontakty, neformální sociální kontrola, participace, tradicionalismus, konzervatismus
- ekonomické: důležité zemědělství a primární výroba potravin, vyšší podíl osob vyjíždějících do zaměstnání, více samozásobitelství, kutilství
- administrativní: statut vesnické obce (obec, která získala městská práva, je městem, ostatní obce jsou „vesnicemi“)

Komplexní typologie venkovského prostoru

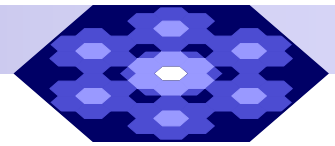
(Perlín, Kučerová, Kučera 2010)

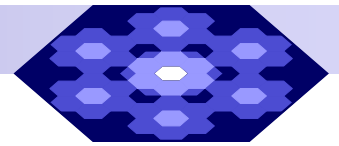
Typologie venkovského prostoru

- *Čechy variabilní, Morava více homogenní*
 1. rozvojový venkov: *zázemí největších měst, při rozvojových osách koridorech; silný populační i hospodářský potenciál, suburbanizace a prudký nárůst obyvatelstva*
 2. nerozvojový sousedský venkov: *vnitřní Čechy a Vysočina, při hranicích krajů; hospodářsky slabé území (tzv. vnitřní periferie), vysoká míra tradičních venkovských komunit a sousedské sounáležitosti, obce z mnoha menších sídel*
 3. moravské periferie: *Morava a Slezsko, část vnitřních periferií; zpravidla jedno větší sídlo, vysoký podíl rodáků*
 4. vybavený moravský venkov: *Morava a Slezsko; vybavení obcí technickou infrastrukturou a veřejnými službami, dobrá obslužnost a dostupnost do regionálních center*

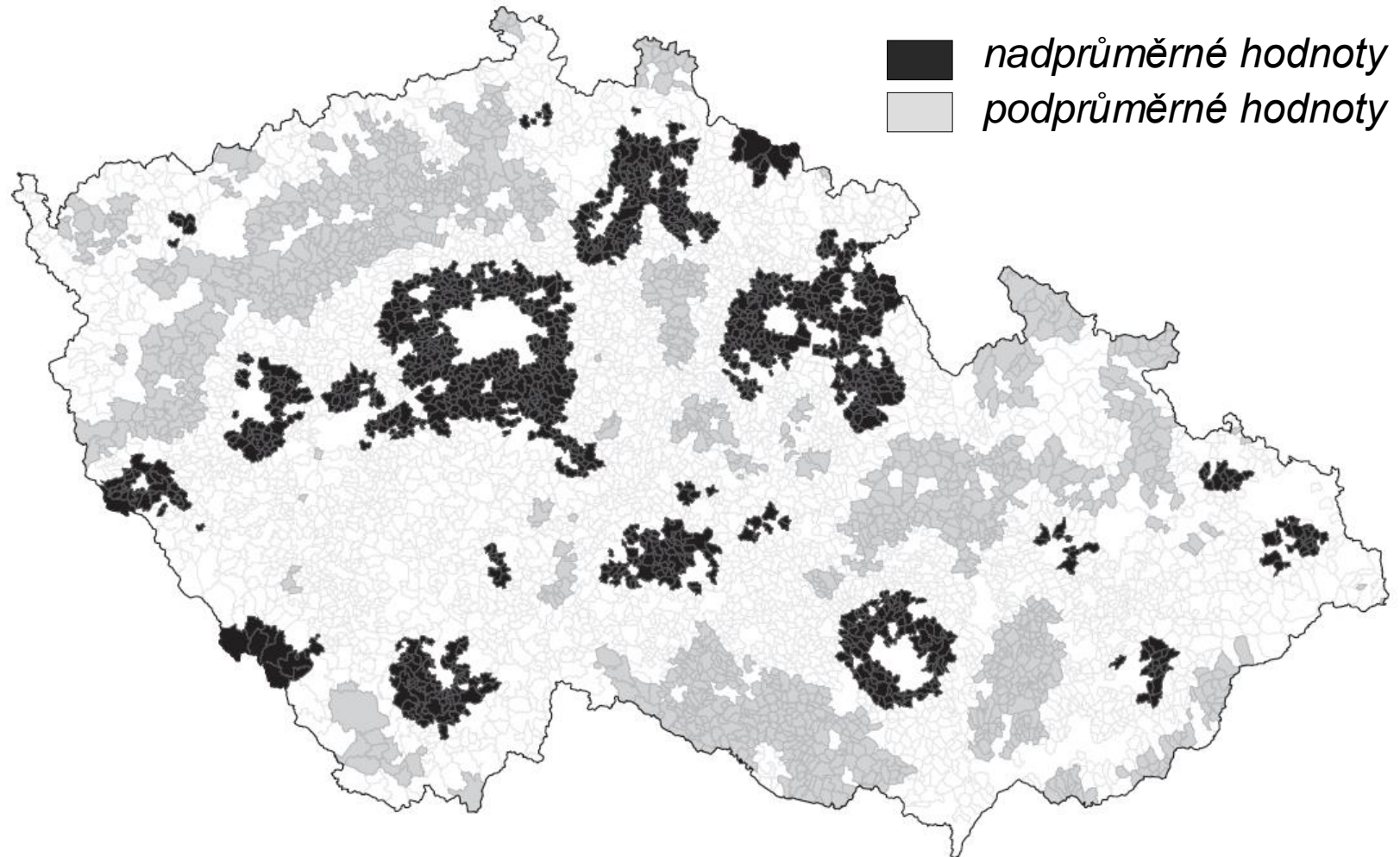

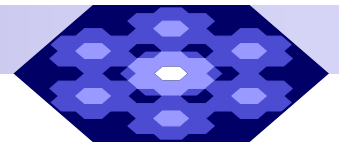
Typologie venkovského prostoru

5. problémový rekreační venkov: dosídlené pohraničí; turisticky atraktivní ale ekonomicky problémový, nejmenší podíl trvale obydlených domů, často druhé bydlení
6. intenzivní rekreační venkov: atraktivní horské pohraničí; dominuje cestovní ruch určující ekonomickou úspěšnost, vysoká vzdělanost, málo vyjíždějících do zaměstnání
7. strukturálně postižený průmyslový venkov: severní Čechy; nízká vzdělanost, vysoká nezaměstnanost, málo rodáků a seniorů, bez turisticko-rekreační funkce
8. neprofilovaný venkov: zbylá území; víceméně průměrné nebo blíže neprofilované hodnoty všech ukazatelů

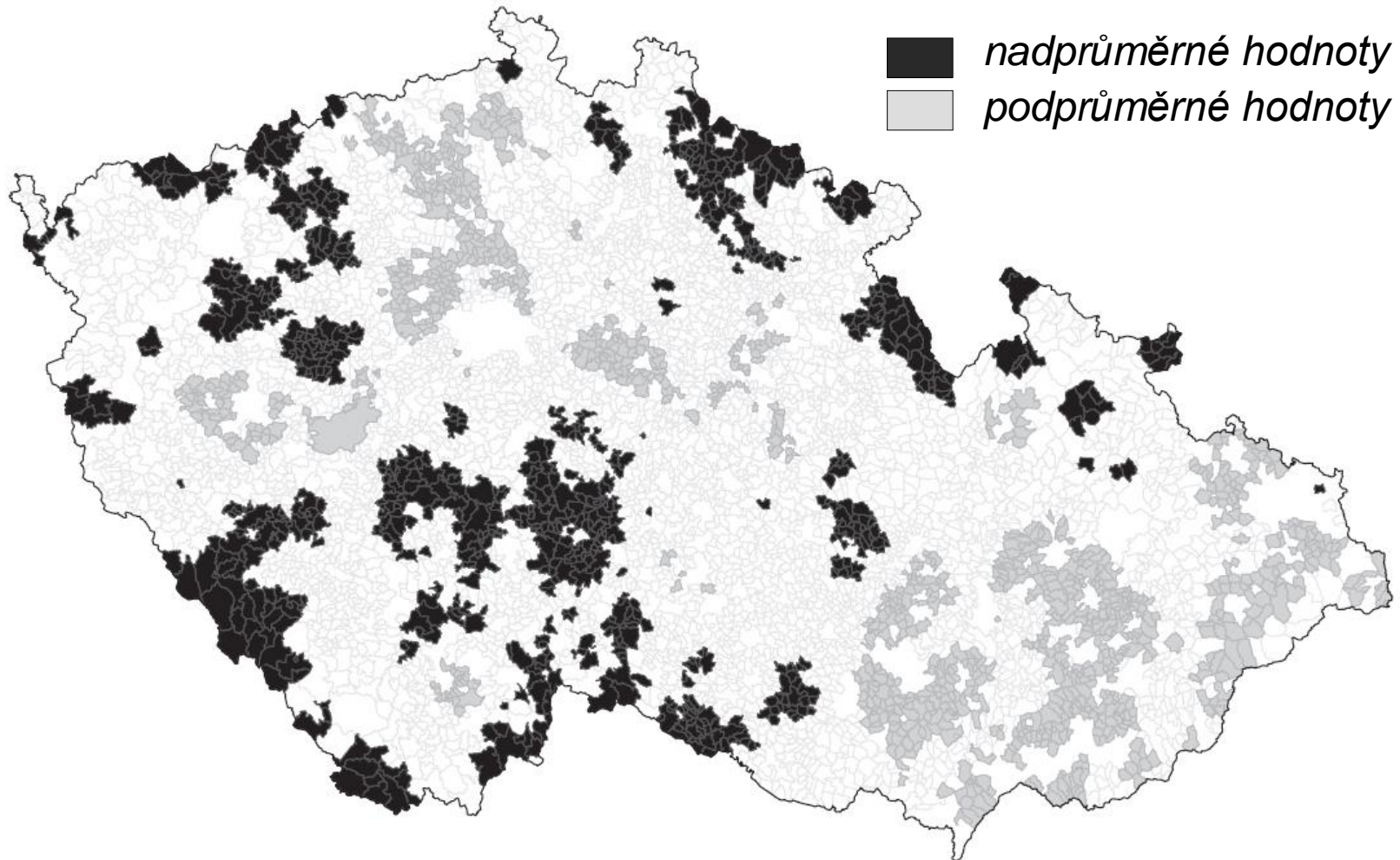

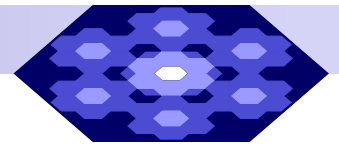
Faktor ekonomiky a vzdělání ***(Bernard 2012)***

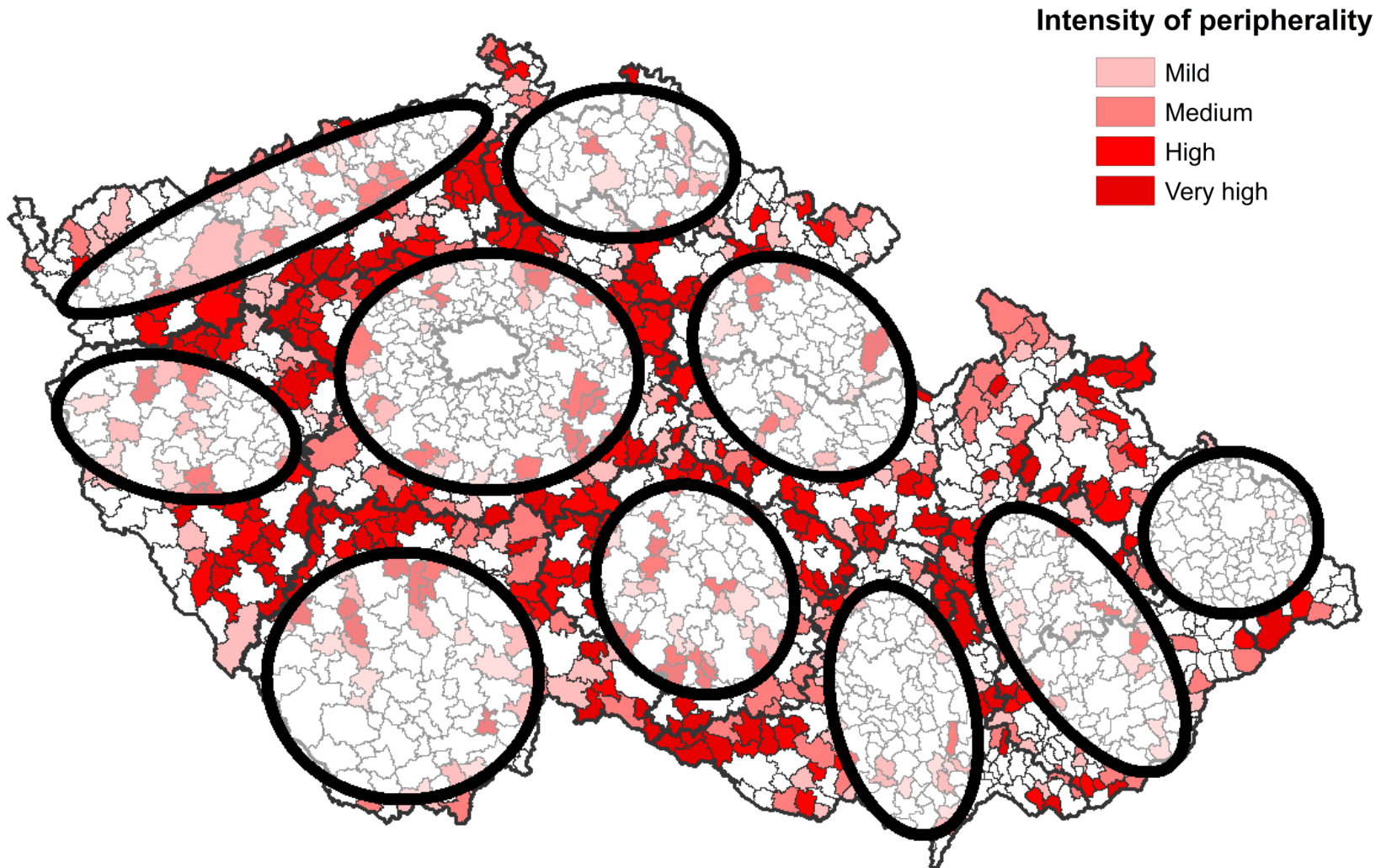

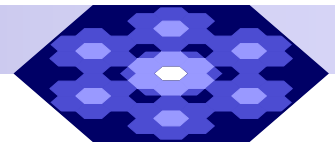
Faktor lokálního veřejného života ***(Bernard 2012)***

Platí Christaller a šestiúhelníky i v ČR?

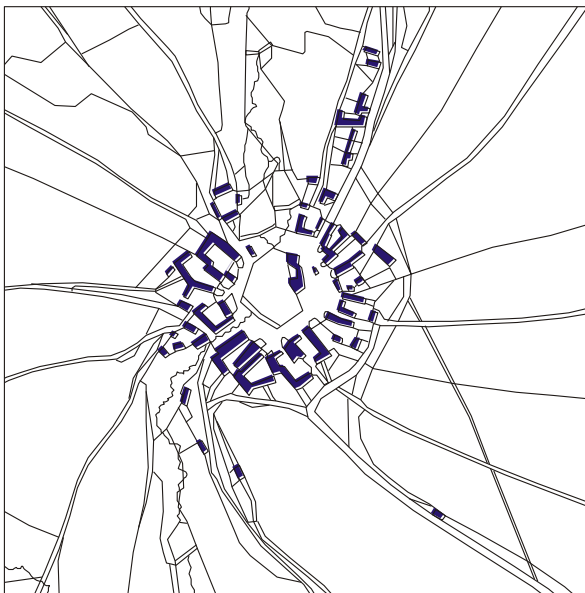

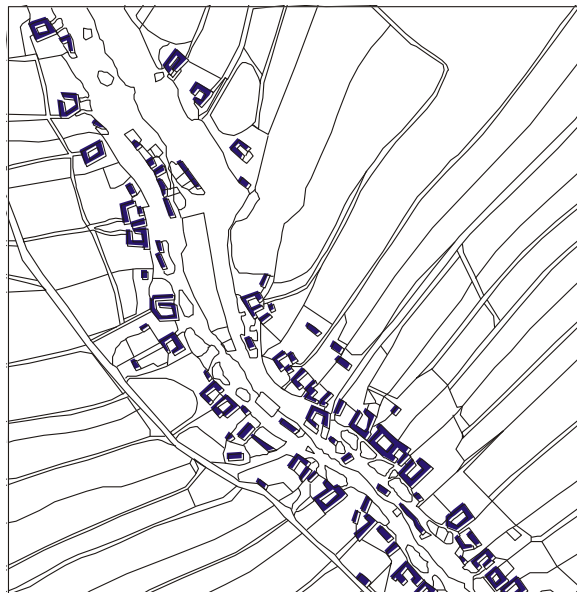
Sociální klima venkova

- *možnosti vztahů starousedlíci vs. novousedlíci (náplava):*
 - a) indiference: *obě skupiny se nestýkají, jejich vztah je spíše pasivní*
 - b) kooperace a komplementarita: *novousedlíci se nevyčleňují a zapojují se do chodu obce*
 - c) konkurence a konflikt: *napětí mezi starousedlíky a novousedlíky*

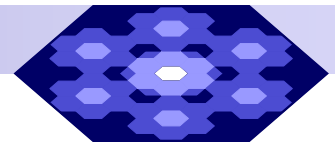
Některé půdorysné typy vesnic v ČR

lesní návesní ves

řadová ves

Morfologické typy venkovských sídel

- *typy vesnic podle půdorysu (A: pravidelný, B: nepravidelný)*

A1 silniční půdorys – usedlosti těsně vedle sebe, podél místní komunikace (především jižní Morava – moravské úvaly)

A2 návesní půdorys – náves (různého tvaru: oválný, kruhový, klínový, nepravidelný), usedlosti se štítí do návsi

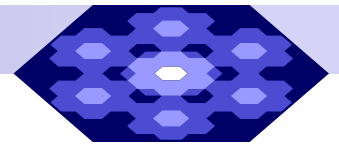
A3 řadový půdorys – jedna nebo dvě řady usedlostí, které jsou řazeny podél cesty nebo potoka

A4 lesní návesní – mají okrouhlou nebo oválnou náves, kolem které jsou řazeny usedlosti, především na ČM vrchovině

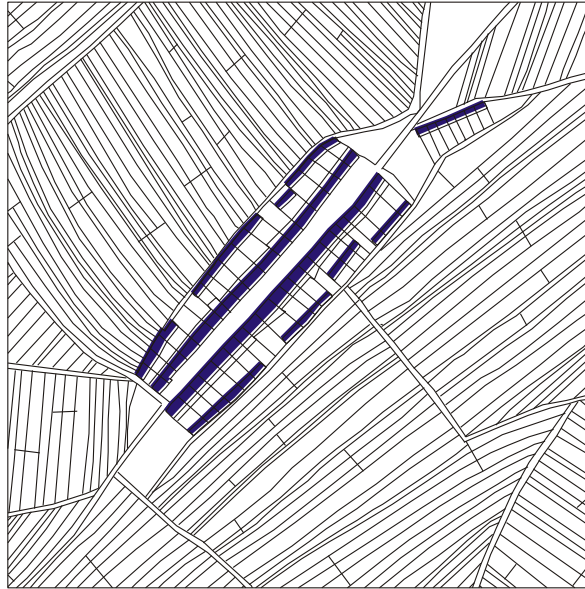
A5 řetězový půdorys – seskupení do menších skupinek nepravidelně podél potoka nebo cesty (např. Valašsko)

B1 hromadný půdorys – usedlosti lokal. bez zřetelného plánu, náhodně a nepravidelně (rozděláním výsek, vliv terénu)

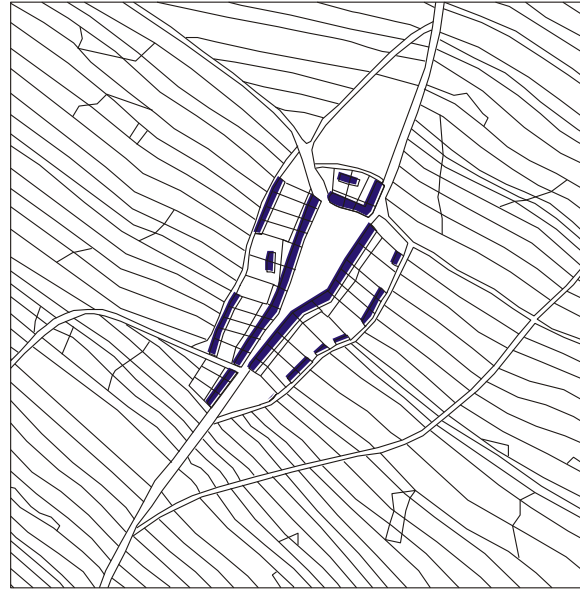
B2 dvorcový půdorys – osamělé usedlosti nepravidelně rozmístěné po katastru, především oblasti hranic ČR/SR

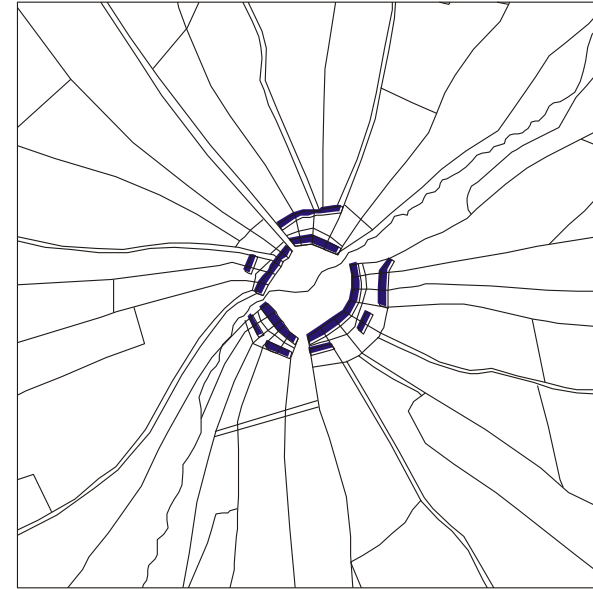
Některé půdorysné typy vesnic v ČR

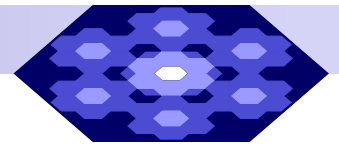
traťová plužina
silniční ves

délková plužina
návesní ves

záhumenicová plužina
návesní ves

Morfologické typy venkovských sídel

plužina zahrnuje veškerou ornou půdou patřící k sídlu, také louky, pastviny a lesy, které se nacházejí v souvisle rozparcelované ploše polí

- *traťová plužina*
- *délková plužina*
- *záhumenicová plužina*

Nové půdorysy suburbií (Hlušovice, okr. Olomouc)

Nové půdorysy suburbií

Velké Přílepy

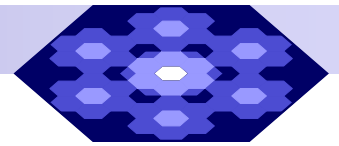
okr. Praha-západ

Foto: Dan Materna (MF Dnes)

Statenice

Nové půdorysy suburbii

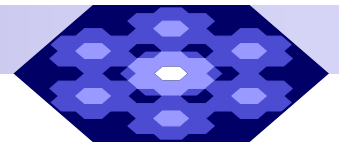
Říčany

okr. Praha-východ

Foto: Dan Materna (MF Dnes)

Zeleneč

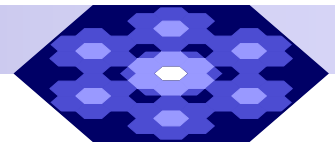
Funkční typy venkovských obcí

- *obytné obce*
- *výrobní obce*
- *rekreační obce*
- *smíšené obce*

Architektonicko-urbanistická kompozice venkova

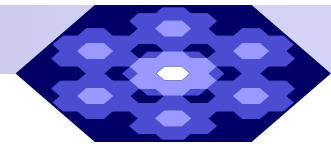
- *architektonicko-urbanistická kompozice rodinných domů (sledovat)*

- *doplňky architektonicko-urbanistické kompozice:*
 - *členění a hranice pozemků a polí (stromy, hraničníky, ploty, meze, remízky...)*
 - *staré úvozové cesty (s ovocnými a jinými alejemi, doprovázené mosty a lávkami...)*
 - *drobné sakrální stavby (kříže, sloupy, boží muka, zvonice, kapličky...)*
 - *pomníky a drobné památky (pomníky padlým z první a druhé světové války, pomníčky nehod a neštěstí...)*
 - *studny, studničky a prameny*

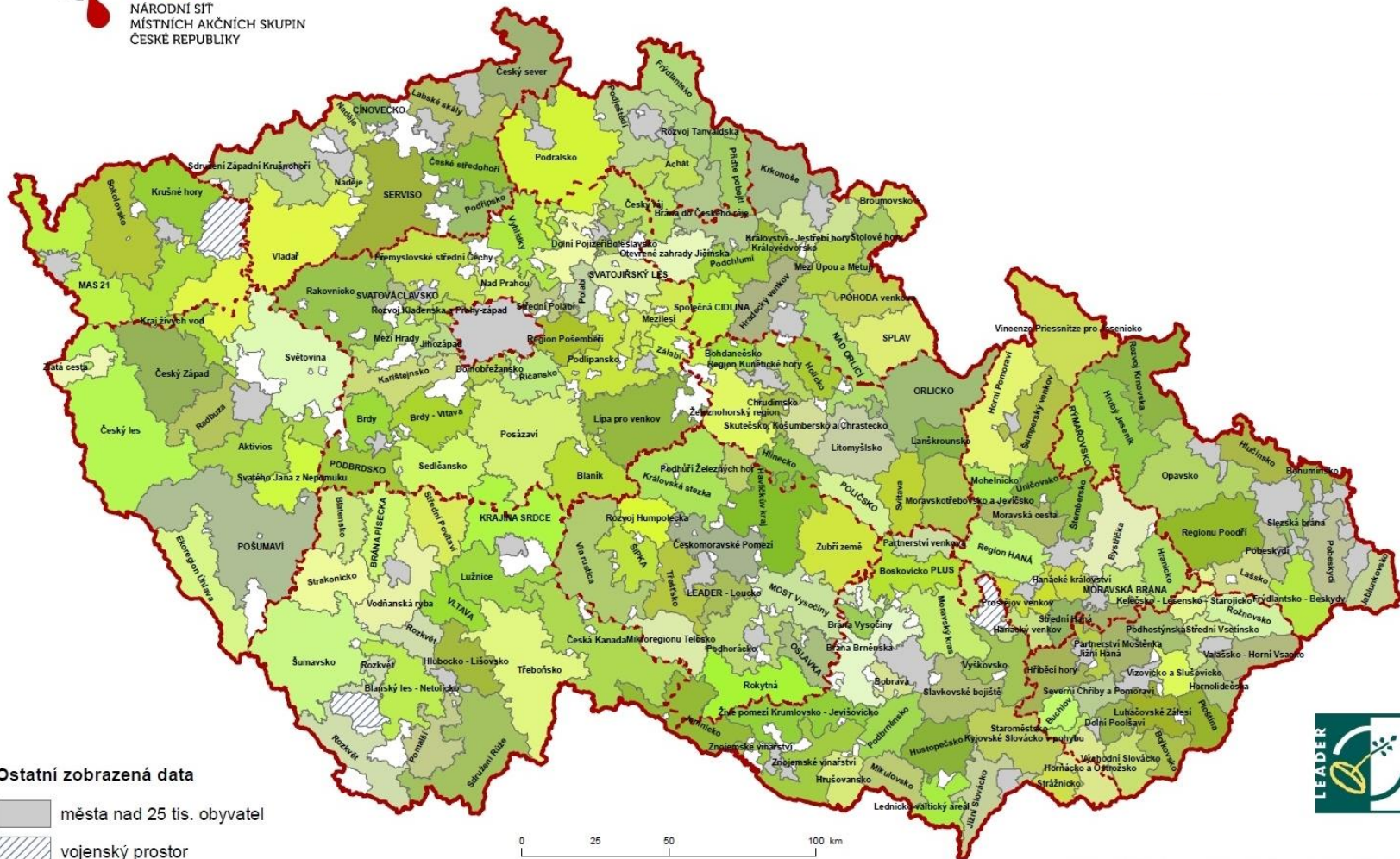

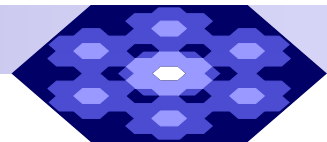
- *struktury obecních humen (ploty a ohrazení pastvin, trámy, stodoly, kůlny, ovocné sušírny...)*
- *historické technické struktury (větrné a vodní mlýny, pily, hamry, násypy lesních železnic, malé obecní vápenky, pás pohraničního opevnění...)*
- *krajinné technické prvky současné a nedávno minulé (meliorační šachty, betonové polní hnojiště, silážní věže, ocelokůlny, vodojemy...)*

pozn. ve vzácnějších případech dřevěné sloupy elektrického vedení, kamenné patníky...

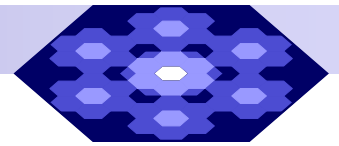
MAS: územní jednotky pro rozvoj venkova

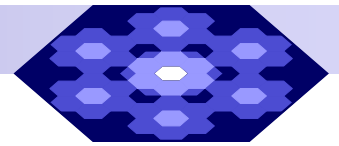
Selské baroko (Holašovice)

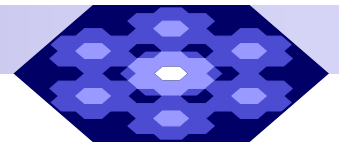
Podstávkové domy severních Čech

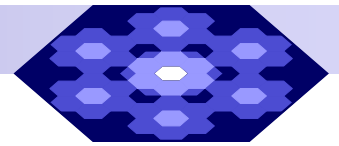
Horská vesnice: Orlické hory

Revitalizace veřejného prostoru: Drmoul u ML

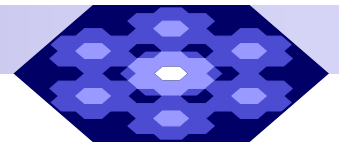

Selská usedlost na Hané

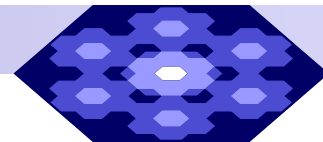
zdroj: dvs.cz

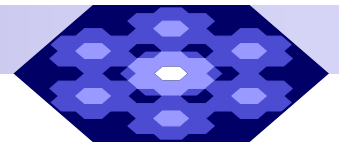

Moravská vesnice: Dolní Věstonice

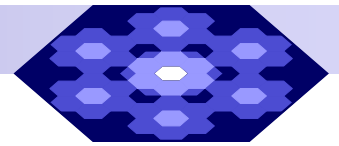
Šumperák

Současné „Podnikatelské baroko“

Boží muka, meze, remízky...

